

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sifre Ḳodesh

‘im targumim u-ve’urim mi-meḥabrim shonim

Sefer Ba-midbar

Landau, Moses I. Landau, Moses I.

Prag, 597 [1836 oder 1837]

אל תוטמ

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8951

(טז) וְאִם-הִפְרַיִם יִפְרֹ אֶתְּם אַחֲרַי
 שָׁמְעוּ וְנָשָׂא אֶת-עוֹנָהּ: (יז) אֵלֶּה
 הַחֻקִּים אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה
 בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ בֵּין-אָב לְבִתּוֹ
 בְּנִעֲרִיָּה בֵּית אָבִיהָ: פ שני
 לא (ח) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה
 לֵאמֹר: (ט) נָקֵם נְקָמַת בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הַמְּדִינִים אַחֲרֵי

(טז) וזילל ער ויא נאך דער צייט
 דינעם פערנעהמענס דעננאך
 אויפהעבען, וזאלל ער דיא
 שולד זיינער פרויא טראגען.
 (יז) דיעועם זינד דיא פערצירד-
 נונגען, דיא דער עוויגע דעם
 משה בעפאהלען, צווישען מאן
 אונד פרויא, וויא אויך צווישען
 פאטער אונד טאכטער, וז
 לאנגע זיא אין איהרען מעד-
 בעניאהרען, אין איהרעם פא-
 טערס הויזע (אונפעהר היירא-
 טהעט) אויט.

לא (ח) דער עוויגע רעדעטע

חאטף

מיט משה, אונד שפראך: (ט) ראכע דיא קינדער ישראל'ס אן דיא מדינים; הערנאך ואללסט

תרגום אונקלוס

ר ש י

בְּיוֹמָא דְשָׁמְעָ: (טז) וְאִם בְּמִלָּא יִכְמַל יַחְזִין
 בְּחַר דְשָׁמְעָ וּיקְבַל ית חוֹבָהּ: (יז) אֵלֶּין קָמִיא
 די פִּקִּיד יי ית מֹשֶׁה בֵּין גִּבְרֵי לְאַתְחִיָּה
 בֵּין אָבִא לְבִרְתִּיהָ בְּרִבֵּי וְחִתָּהּ בֵּית אָבִיהָ:
 לא (ח) וּמְלִיל יי עִם מֹשֶׁה לְמִימָר: (ט) אַחֲפָרַע
 פּוֹרְעָנוּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן מְדִינָאֵי בְּחַר

לעת לכך נאמר מיום אל יום ללמדך שאין
 מפר אלא עד שתחשך: (טז) אחרי שמעו-
 אחרי שמע וקיים שאמר אפשי בו וחזר
 והפך לה אפילו בו ביום: ונשא את עונה.
 הוא מוכנס תחתיה למדנו מכאן שהגורם
 חקלה לחברו הוא נכנס תחתיו לכל עונשין:

לא (ב) מאת המדינים. ולא מאת
 המואבים שהמואבים נכנסו
 לדבר משמת יראה שהיו יראים מהם שהיו
 שוללים אותם שלא נאמר אלא אל תתגר
 בם מלחמה (דברים ב') אבל מדינים נתעבדו על ריב לא להם. ד"א מפני ב' פרידות טובות

כו

שז

ב א ו ר

הו"ו היא לתשובת התנאי, ומבאר אחר כך סבת הקימו, כי המריש לה ביום שמעו: (טז) אחרי
 שמעו, אחרי יום שמעו: ונשא אח עונה, אחרי שלא הפיר ביום שמעו, כבר הקים אותם,
 וליה אין עון כלל כי היא סבורה שלא שמע הנעל עד עתה. וכן פירש רש"ס, ודבר הכתוב
 בנעל והוא הדין באב, אלא שדבר הכתוב בהוה, כי האב ישמור מזה מאהבת בתו, והנעל
 אולי ישנא אותה ומושב למה עליה אשם, (מדברי הרמב"ן), ולדעת הראב"ע אף שידעה שכבר
 שמע והמריש אין עליה עון כי היא נכשלת: (יז) בנעריה בית אביה, שב על בן אב לבתו
 הדבוק בטעם, כי האב אינו מפיר את נדרי בתו הנוגרת:

אחר

ה מ ע ר

לא (ב) מאת המדינים, לאון רש"י: , ולא מאת המואבים וכו' מפני ב' פרידות טובות שיש לי להוליא
 מהם (פי' מעמין ומואב) רות המואבית ונעמה העמונית" ע"כ. נעמה היא אשת שלמה
 ואם רמנעם, ויען הוקם בנה לשלך ח"כ בודאי כשרה היחה, ולא מן הנשים נכריות אשר העו לבו.
 והנה אמו רש"י לאון הגמרא (ג"ק דף ל"ט ע"ב) ששם קאי על עשון ומואב, ע"ש בתוס' ד"ה מואבים.

מ ט ו ת לא

הַאֲסַף אֶל-עַמּוּקָה: (ג) וַיְדַבֵּר
מֹשֶׁה אֶל-הָעָם לֵאמֹר הִחַלְצוּ
מֵאֲתֶכֶם אֲנָשִׁים לְצַבָּא וַיְהִיו עַל-
מִדְיָן לַתֵּת נִקְמַת-יְהוָה בְּמִדְיָן:
(ד) אֶלְפָּא לְמִטָּה אֶלְפָּא לְמִטָּה לְכָל
מִטּוֹת יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלַחוּ לְצַבָּא:
(ה) וַיִּמָּסְרוּ מֵאֲלֵפֵי יִשְׂרָאֵל אֶלְפָּא
לְמִטָּה שְׁנַיִם-עָשָׂר אֶלְפָּא חֲלוּצֵי
צַבָּא: (ו) וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה אֶלְפָּא

למטה
געהאבען; צוואמען צוועלף טויענד צוב העערע געריסטעט; (ו) משה זענדעטע זריעוע

חרגום אשכנז קע

זאללסט דוא צו דיינעם פאלקע
איינגעטהאן ווערדען. (ג) משה
שפראך אלוא צום פאלקע,
ריסטעט אונטער אייך מענגער
צום העערע אויס, דוא ווידער
דיא מדינים אויסציעהען זאל.
לען, אום פיר דען עוויגען
ראכע אן איהנען אויסצואיבען;
(ד) אויס יעדעם שטאממע
טויענד, אונד זא אויס אללען
שטעמען ישראל'ס, מיסט
איהר אינס העער זענדען;
(ה) דא וואורדען אויס אללען
טרופפען ישראל'ס, אויס יע-
דעם שטאממע טויענד אויס-
געהאבען; צוואמען צוועלף טויענד צוב העערע געריסטעט; (ו) משה זענדעטע זריעוע

חרגום אונקלום

בן החבנש לעמך: (ג) ומליל משה עם עמא
למימר זריוו מנכון גברין לחילא ויהון על
מדן למתן פורענות דין עמא דיי במדין:
(ד) אלפא לשבטא אלפא לשבטא לכל
שבטיא דישרא תשלחון לחילא: (ה) ואחבחרו
מארפא דישראל אלפא לשבטא תרי עשר
אלפין מורזי חילא: (ו) ושלח יתהון משה
אלפא

(שמות י"ז) ומשמעו שמינת משה חלוייה בנקמת מדין לא רנו ללכת עד שנמסרו על כרחן: (ו) אותם

ר ש י

שיש לי להיליא מהס רות המואביה ונעמה
העמונית: (ג) וידבר משה וגו'. אף על פי
שמע שמינתו חלוייה בדבר עשה בשמחה
ולא איחר: החלנו. כתרומתו לשון חלוי
לכא מזויינים: אנשים. לדיקים וכן כמר
לנו אנשים (שמות י"ז) וכן אנשים חכמים
ודועים (דברים א'): נקמת ה'. שהעומד
בנגד ישראל באלו עומד כנגד הק"ה:
(ד) לכל מטות ישראל. לרבות שנט לוי:
(ח) וימסרו. להודיעך שבחן של רועי ישראל
כמה הם חביבים על ישראל עד שלא שמעו
במינתו מה הוא אומר עוד מעט וסקלוני
לא רנו ללכת עד שנמסרו על כרחן:
(ו) אותם

ב א ו ר

לא (ב) אחר האסף, ואחר בן מאסף: (ג) החלצו, כוון מבנין נפעל והוראתה כטעם התפעל.
[אמרו רז"ל גד' לשונות נשתמשו בלשון הזה, ישלף, ישיב, יזין, יניח, ישלף וחלצה נעלו
(דברים כ"ה ע'), ישיב חלצני ה' (תהלים ק"מ ב'), יזין חלוצים מעברו (דברים ג' י"ח), יניח
ועלמותך ותלין (ישעיה ג"ח י"א), באיך מה דלת אמר רכא והחלינו. והנה לכל
הלשונות הללו הוראה משותפת, והיא ענין ההסרה והפרוד, וחלצה נעלו, הטעם
חשף את נעלו ומסירהו מעל רגלו, וכן נקראו חליפות הנגדים מחלוצות, או חליצות, לפי
שלוש אלו בהסרת אלו, וכן חלצני ה' הכוונה הפרידני מלכה, בענין לדיק מלכה נחין (משלי
י"א ח'), וכמוהו ועלמותך יחלין, הטעם מכל רעה. ועל הגבורים הנבדלים מיתר העם
ללכת לכבא יאמר שהם חלוצים מבנין נפעל, וזהו ענין החלצו מאתכם אנשים לכבא, שיבדלו
מהם הגבורים ויהיו על מדין, ואולי יקראו המתנים על שם כך חלוצים, שם יאזרו וימגרו
חלוצי הכבא, כמו אזיר בא כגבור חלציק (איוב ל"ח ג'), מחלציק ילאו (נבאשית ל"ח ג'):
נקמת ה', על אשר ננלו לבני ישראל בדבר פעור והיא נקמת ה': (ה) וימסרו, נמסרו על ידי

למטה לצבא אתם ואת פינחס
 בן אלעזר הכהן לצבא וכלי
 הקדש וחצצרות התרועה בידו:
 (ז) ויצבאו על מדין כאשר צוה
 יהוה את משה ויהרגו כל זכר:
 (ח) ואת מלכי מדין הרגו על
 חלליהם את יאוי ואת רקם
 ואת צור ואת חור ואת רבע
 חמשת מלכי מדין ואת בלעם

פינחס ואת פינחס. מגיד שהיה פינחס
 שקול כנגד כולם. ומפני מה הלך פינחס ולא
 הלך אלעזר אמר הק"ה מהי שהחיל במלו'
 שהרג כזני בת לור יגמור. ד"א שהלך
 לנקים נקמת יוסף אחי אמו שנאמ' והמדינים
 מכרו אחיו (בראשית ל"ז) ומנין שהיתה
 אמו של פנחס משל יוסף שנאמר מננות
 פוטיאל מזרע יחור שפיטס עגלים לע"ז
 ומזרע יוסף שפטרט בילרו. ד"א שהיה
 משוח מלחמה: וכלי הקדש. זה הארון
 והכין שהי' בלעם עמהם ומפניו מלכי מדין
 בנשפים והוא עלמו פורח עמהם הראה
 להם את הכין שהשם חקיק בו והם נופלים
 החללים מן האויר וכן בלעם כחוב על חלליהם
 כל ארצו מידו (במדבר כ"א): (ח) חמשת מלכי מדין.
 וכי אינו רואה שממשה מנה הכחוב למה
 היוזק לימר חמשת אלף למדך שזו כולם
 בעלה והשוו כלם כפורענות בלעם
 הלך שם ליטול שבר עזרים וארבע'
 אלף שהפיל מישראל בעלתו וילא
 ממדין לקראת ישראל והשיתן עשה רעה
 אמר להם אס כשהייתם ששים רבוא
 לא יוכלתם להם ועכשיו בי"ב אלף
 אתם באים להלח' נחמו לו

חרגום אונקלוס

רשי"י

אלפא לשבטא לחילא יתהון וית פינחס
 בר אלעזר בדינא לחילא ומני דקודשא
 וחצוצרת יבבתא בידיה: (ז) ואחחילו על
 מדין כמא דפקיד יי ית משה וקטלו כל
 דכורא: (ח) ונת מלכי מדין קטלו על
 קטיליהון ית יאוי וית רקם וית צור וית חור
 וית רבע חמשא מלכי מדין וית בלעם בר
 בעור

מגיד שהיה פינחס שקול כנגד כולם. ומפני מה הלך פינחס ולא הלך אלעזר אמר הק"ה מהי שהחיל במלו' שהרג כזני בת לור יגמור. ד"א שהלך לנקים נקמת יוסף אחי אמו שנאמ' והמדינים מכרו אחיו (בראשית ל"ז) ומנין שהיתה אמו של פנחס משל יוסף שנאמר מננות פוטיאל מזרע יחור שפיטס עגלים לע"ז ומזרע יוסף שפטרט בילרו. ד"א שהיה משוח מלחמה: וכלי הקדש. זה הארון והכין שהי' בלעם עמהם ומפניו מלכי מדין בנשפים והוא עלמו פורח עמהם הראה להם את הכין שהשם חקיק בו והם נופלים החללים מן האויר וכן בלעם כחוב על חלליהם כל ארצו מידו (במדבר כ"א): (ח) חמשת מלכי מדין. וכי אינו רואה שממשה מנה הכחוב למה היוזק לימר חמשת אלף למדך שזו כולם בעלה והשוו כלם כפורענות בלעם הלך שם ליטול שבר עזרים וארבע' אלף שהפיל מישראל בעלתו וילא ממדין לקראת ישראל והשיתן עשה רעה אמר להם אס כשהייתם ששים רבוא לא יוכלתם להם ועכשיו בי"ב אלף אתם באים להלח' נחמו לו

באור

ראשי העם ושטריו תחת יד פקודי הק"ה, כי הוראת השרש הזה על נמינת דבר מרשוחו לרשות אחר. ומדיש אנדה להודיע שנתן של רועי ישראל עד שלא שמעו מוחתו מה הוא אומר עוד מעט וסקליו, ומשמעו שמינת משה חלוייה נוקמת מדין לא רנו ללכת עד שנמסרו בעל כרחן. (יש"י) וכלי הקדש, הארון והכין: וחצצרות התרועה, שזכרו לפנו ה' לכושיעם מאויביהם, כמ"ש ובי תבואו מלחמה וגומר והרעותם במלכות (למעלה ג' ט'): בידו, ברשותו, וכן ויקח את כל ארצו מידו (במדבר כ"א): (ז) ויצבאו, ילאו לקראתם לכבד, ודעת מרגם יב"ע שזכו עליהם: ויהרגו כל זכר, בגדולים ולא קטן: (ח) על חלליהם, בתוך חלליהם וסלך ומנאר

מטות לא

תרגום אשכנזי קעא

טערטעטען זיא מיט דעם שווערדטע. (ט) דיא קינדער ישראל'ס נאָהמען דיא ווייבער פֿאַן מדין, אונד איהרע קינדער געפֿאַנגען נאָהמען אלל איהר פֿיה, איהרע זעממטליי. כֿע העערדען, אונד איהר איבי ריגעס פֿערמענען צור בייטע ה'ז, (י) פֿערבראַנגטען אללע איהרע וואָהנשטערטע, אונד איהרע פֿאַלעסטע; (יא) נאָה מען אללע בייטע, אונד וואָס זיא וועגבֿינגען קאַנגטען, אן מענשען אונד פֿיה; (יב) בראַבֿי טענעם פֿאַר משה, דען פֿרייע. סטער אַעור אונד דיא געמייני. דע דער קינדער ישראל'ס, וואָ וואָהל דיא געפֿאַנגענען, אלס וואָס זיא אָן פֿיה מיטגען.

בְּךָ בְּעוֹר הָרְגוּ בַחֲרָב׃ (ט) וַיֵּשְׁבוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־נְשֵׁי מִדְיָן וְאֶת־טַפָּם וְאֶת־כָּל־בְּהֵמָתָם וְאֶת־כָּל־מִקְנֵיהֶם וְאֶת־כָּל־חֵילָם בְּזוּז׃ (י) וְאֶת־כָּל־עֲרִייהֶם בְּמוֹשְׁבָתָם וְאֶת־כָּל־טִירָתָם שָׂרְפוּ בְאֵשׁ׃ (יא) וַיִּקְחוּ אֶת־כָּל־הַשָּׁלַל וְאֶת־כָּל־הַמְּלָקוֹת בְּאָדָם וּבַבְּהֵמָה׃ (יב) וַיָּבֹאוּ אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַלְעָזָר הַכֹּהֵן וְאֶל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשְּׂבִי וְאֶת־הַמְּלָקוֹת

ואח

תרגום אונקלוס

בְּעוֹר קָטְלוּ בַחֲרָבָא׃ (ט) וַיֵּשְׁבוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל יַח נְשֵׁי מִדְיָן וַיַּח טַפְּלָהוֹן וַיַּח כָּל בְּעִירָהוֹן וַיַּח כָּל גִּיתִירָהוֹן וַיַּח כָּל נַכְסִירָהוֹן בְּזוּז׃ (י) וַיַּח כָּל הַרְוִיָהוֹן בְּמוֹחַבְּנִידוֹן וַיַּח כָּל בֵּית סַגְדָּתָהוֹן אֲזִיקִידוֹ בְּנִירָא׃ (יא) וַיִּשְׂבוּ יַח כָּל עֲדָאָה וַיַּח כָּל דְּבַרְקָא בְּאַנְשָׁא וּבְבַעֲרָא׃ (יב) וַיָּבִיתוּ וַיָּבִיתוּ לְוַת מֹשֶׁה וְלְוַת אֲלֵעָזָר בְּהֵנָא וְלְוַת כְּנִשְׁתָּא דְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יַח שְׂבִיָּא וַיַּח דְּבַרְחָא

רשי

לושכרו משלם ולא קסחיהו: בחרב. הוא בא על ישראל והחליף אומנותו באומנותם שאין נוסעים אלא נפיקס וע"י חפלה ונקזה ובא הוא וחפס אומנותם לקלס בפיו אף הם באו עליו והחליפו אומנותם באומנות האומות שבאין בחרב שגאמר ועל מרכך חזיה (נראשית כ"ו): (י) טירותה. מקום פלטין שלהם שהם לזין משגב כומרים יודעי חוקיהם. ד"ל לזין מושג שריהם כמו שמתורגם סרני פלשתיים טורני פלשתי: (יא) ויקחו את כל השלל וגימור. מגיד שהיו כזרים ולדיקים ולא נחשדו על הגזל לשלוח יד בבזה שלא ברשות שגאמר אח כל השלל וגו' ועליהם מפורש בקבלה

נילאו

שניך כעדר הרמלים וגו' (זיר'ו) אף אנשי המלחמה שניך כלם לדיקים: שלל. הן מטלטלין של מלנוש ומכשיטיין: בו. הוא בזה מטלטלין שאינו חבשיט: מלקוח. אדם ובהמה ובמקום שכתוב שני אלל מלקוח שני באדם ומלקוח בבהמה:

באור

ומכאן אותם על דרך פרט שהם אוי, רקס, נור וגומר: (ט) ואת כל חילם, כלל על בנידים ונלים: (יא) אח כל השלל ואת כל המלקוח, מלאנו שם שלל ושם מלקוח לפעמים כוללים כל דבר אשר ישלול המנלח במלחמה ויקחו מאת המנוכלת המזולל מאנו בחוקה, נאמר זה שלל דוד (שאול א' ל' כ') על האדם והנפשה, וכן ומלית את המלקוח, נאמר על האדם ועל הנפשה

וְאֶת־הַשְּׁלָלָה אֶל־הַמַּחֲנֶה אֶל־
 עֲרֵבְתָה מוֹאָב אֲשֶׁר עַל־יַרְדֵּן
 יִרְחוּ: ^{שלישי שני (יג) ויצאו}
 מֹשֶׁה וְאֶלְעֶזֶר הַכֹּהֵן וְכָל־נְשֵׂי־אֵי
 הָעֵדָה לְקָרְאתָם אֶל־מַחֲוֵץ
 לַמַּחֲנֶה: ^{(יד) ויקצף משה על}
 פְּקוּדֵי הַחֵיִל שְׂרֵי הָאֱלֹפִים
 וְשְׂרֵי הַמָּאוֹת הַבָּאִים מִצִּבְא
 הַמִּלְחָמָה: ^{(טו) ויאמר אליהם}
 מֹשֶׁה הַחַיִּיתֶם כָּל־נַקְבָה: ^{(טז) הן}
 הִנֵּה הֵיוּ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּדַבֵּר
 בְּלָעַם לְמָסַר־מַעַר בִּיהוָה עַל־

נאממען, אָדער זאנסט ער
 בייטעט האַטטען, אין דאָ לאַ
 גער, אויף דעם געפילדע
 מואב'ס, אַם ירדן, געגען
 ירחו. (יג) משה, דער פריע
 סטער אַעזר אונד אַללע פֿיר
 סטען דער געמיינדע, גינגען
 איהנען פֿאַר דאָ לאַנער הינ
 אויס ענטגעגען: (יד) משה
 וואָרד צאָרניג איבער דיא בע
 פעהלסהאָכער דעם העערעם,
 דיא אָבערסטען איבער טוי
 זענדע אונד הונדערטע דיא
 פֿאַם פֿעלדצוגע צוריק קאָ
 מען, (טו) אונד שפראַך צו
 איהנען: האַכט איהר אַללע
 פֿרויענספערזאָגען אַם לעבען
 געלאַססען? (טז) דיעזע זינד
 עס יאָ געוועזען, וועלכע דיא
 קינדער ישראליס אויף אַנראַ
 טהען דעם בלעם, וועגען פֿעור ס,

דבר

צור טרייאלאָזיקייט געגען דען עוויגען פֿערפֿיהרט

הא

תרגום אונקלוס

דְּבַרְתָּא וַיַּח עֲדָאָה לְמִשְׁרִיתָא לְמִשְׁרִיא
 דְּמוֹאָב דִּי עַל יַרְדֵּנָא דִּירִיחוּ: ^{(יג) ונפקו}
 מֹשֶׁה וְאֶלְעֶזֶר בְּרֵהֲנָא וְכָל רַבְרָבֵי בְנֵי־שִׁתָּא
 לְקַדְמוֹתְהוֹן לְמִבְרָא לְמִשְׁרִיתָא: ^{(יד) ורגזו}
 מֹשֶׁה עַל דְּמַמְנֵן עַל חֵילָא רַבְנֵי אֱלֹפִין
 וְרַבְנֵי מַאֲוֹתָא דְאַחוּ מַחֵיל קַרְבָּא: ^{(טו) ויאמר}
 לְדוֹן מֹשֶׁה הֲקִימְתוּן כָּל נַקְבָּא: ^{(טז) הא}
 אֵינּוּן דְּהוֹאָה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֵצַת בְּלָעַם
 לְשַׁקְרָא שְׁקַד קָדָם יי עַל עֵימָק פֿעוֹר וְהוּחַ

רשי

(יג) ויכלאו משה ואֵעזר הכהן. לסי שראו את
 נערי ישראל יולאים לחטף מן הכזה:
 (יד) ויקלף משה על פקודי החיל. ממונים
 על החיל לללך שכל סרחון הדור חלויים
 בגדולים שיש נח בידם למחות: (טז) דבר
 בלעם. אמר להם אפילו אחס מנביסים כל
 המונות שבעולם אין אחס יכולים להס שמת
 מרובים אחס מן המלרים שהיו שם מאות
 רכב בחור באו ואשיאכם ענה אלהיהם
 של אלו שונא זמה הוא וכו' כדאיתא בחלק
 ג' בספרי: הן הנה. מגיד שהיו מכירים
 אותן זו היא שנכשל פלוגי בה:
 וכל

מוחנא

באר

הנהמה. אמנם אם יבאו שניהם יחד אזי יאמר שלל על בגדים וכלים, ומלקוח על האדם
 והנהמה, ואם מתחבר עמהם מלח שני, אזי שני שם פוטע על האדם, ומלקוח על הנהמה
 ושלל על בגדים וכלים: (יד) פקודי החיל, שנתמנו לראשי החיל, וכן מחוגם כלשון אשכנזי:
 (טו) החייהם כל נקבה, אף הגדולות היודעות איש: החייהם, כפי' א למימם ונפת' מ' ספני
 שות הכרות: (טז) הן חנה, מלפ הן היא לקריאה, כמו הן נזנח (שמות מ' כ"ג), וכן מרגם
 אונקלוס

מ ט ו ת לא

הרגום אשכנזי קעב

האבען: ווארום דאן שטער.
בען ביא דער געמיינדע דעם
עוויגען ענטשטאנדען איזט.
(יז) טעדטעט אלזא אללע קינ.
דער מעגליכען געשלעכטס,
טעדטעט יעדע פרויא, דיא
אינען מאן צום בייאשלאף
ערקאנט האט: (יח) קינדער
וויבליכען געשלעכטעס אכער
דיא קיינער מאגנספערוואן
בייאגעוואהנט האבען, קענט
איהר פיר איך ערהאלטען.
(יט) בלייבעט איכריגענס זיע.
בען טאנע אויסערהאלב דעם
לאגערס, ווער אינען מעג.

דבר פֿעֹר וַתְּהִי הַמַּגִּפָּה בַּעֲדַת
יְהוָה: (יז) וְעַתָּה הֲרֹגוּ כָּל-זָכָר
בְּטָף וְכָל-אִשָּׁה יוֹדַעַת אִישׁ
לְמִשְׁכַּב זָכָר הֲרֹגוּ: (יח) וְכָל הַטָּף
בְּנָשִׁים אֲשֶׁר לֹא-יָדְעוּ מִשְׁכַּב זָכָר
הַחִיו לָכֶם: (יט) וְאַתֶּם חָנוּ מִחַוֵּץ
לְמַחֲנֶה שְׁבַעַת יָמִים כָּל הָרֶג
נַפֶּשׁ וְכָל וְגַע בְּחָלָל הַתְּחַטָּאוּ
בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי אַתֶּם

ושביכם

שען אומגעבראכט, אדער אינען ערשלאגענען בעריהרט האט, פאן איך וואוואהל אלס
פאן אייערען געפאנגענען. זאלל אס דריטטען אונד אס זיעבענטען טאגען ענטווינדי.

גען

הרגום אונקלוס

ר ש י

(יז) וכל אשה יודעת איש. ראוי ליבעל אעפ
שלא נבעלה ולפני הלין העניכוס והראויה
ליבעל פניה מוריקות: הורגו. למה חזר
ואמר להפסיק הענין דברי ר' ישמעאל
שאם אני קורא הרגו כל זכר בטף וכל
אשה יודעת איש וכל הטף בנשים וגומר
איני יודע אס להרוג עם הזכרים או
להחיות עם הטף לכך נאמר הרגו:
(יט) מחון למחנה. שלא יכנסו לעזרה:
כל הורג נפש. רבי מאיר אומר בהורג
דבכר המקבל טומאה הכתוב מדבר ולמדך
הכתוב שהכלי מטמא אדם בחבורי המת
כאלו נוגע במת עלמו או יכולו זרק בו חץ והרגו ח"ל וכל נוגע בחלל הקיש הורג לנוגע
מה נוגע ע"י חבורו אף הורג על ידי חבורו: מתחטאו. במי גדה כדין שאר טמאי מתים שאף
לדברי האומר קברי ארמים אינן מטמאין באהל שנאמר ואתנה לאני לאן מרעימי אדם אדם (ישוקאל
ל"ד) אדם קרוים אדם. מודה הוא דארמים מטמאין במגע ובמשא שלא נאמר אדם אלא אלל
טומאת אהלות שנאמר אדם כי ימות באהל (במדבר י"ט): אדם ושביכם. לא שהזכרים מקבלין
טומאה וזריבין הזאה אלא מה אדם בני ברית אף שביכם כשינאו לברית ויטמאו זריבין הזאה:
וכל

מוחנא בכנשתא דיי: (יז) ויגעו קטולו כל
דכורא בטפלא וכל אהתא יודעת גבר
למשכבי דכורא קטולו: (יח) וכל טפלא
בנשיא די לא ידעו משכבי דכורא קיימו
לכון: (יט) ואתון שרו מברא למשרייתא
שבועא יומין כל דיקטל גפשא וכל דיקרב
בקטילא תדון עלוהי ביומא תלייתא וביומא
שביעאח

ב א ו ר

אונקלוס הא אינון הוזה וגו' ומלת הנה היא לנסמרות: (יז) הרגו כל זכר בטף, גם הטף
לשכרית את שמש מחמת השמים: וכל אשה יודעת איש, כי על ידן נכסלו ישראל להספמות
לאלהיוסן: (יח) החיו לכם, לזורך עבודתכם, וכן מתורגם בלשון אשכנזי: (יט) ואחם חנו וגו'
שבועה ימים, עד אשר יטערו מטומאתם בהזאת שלישי ושביעי. וטעם מחון למחנה על מחנה
השבויה כי אין טמא מת בשמלת חון לשנים האחרים: כל הרג גפשו, בכלי המקבל טומאה,
שהכלי מטמא אדם בחבורי המת, כאלו נגע במת עלמו: וכל גגע בחלל, בחלל עלמו: אחם
ושביכם

תרגום אשכנזי

געז (ב) אויך מיססעס איהר אללעס געוואנד, לעדערנעם גערעטהע, אללעס וואס פאן ציענענדיגאר פערפערטיגעט וויבד אינד העלצערנעס נע- שויר, ענטווינדונען. (גא) הער פהיעסטער אלעזר שפראך צו דען קרוענסלויטען, דיא מיט צו פערלדע געוועזען וינד: דיע- זעס איזט איינע פערארדנונג דעס געזעט יעס. וועלכעס דער עווינע דעס משה בעפאהלען האט. (כג) אונד צוואר: גאלד, זילכער, קופער, אייזען. צין אינד

ר ש"י

מ ט ו ת לא

ושביכם: (כ) וכל בגד וכל כלי- עזר וכל מעשה עזים וכל כלי- עץ תחתטאו: (כא) ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה זאת תקח התורה אשר צוה יהוה את משה: (כג) אך את הזהב ואת הכסף את הנהשת את הברזל

אח

תרגום אונקלוס

שביעאה אהון ושביכון: (כ) וכל לבוש וכל מאן דמשך וכל עובד מעוזי וכל מאן דאע תרון עלוהי: (כא) ויאמר אלעזר בהנא לגברי חילא דאחו לקרבא דא גזרח אורייתא די פקיד יי ית משה: (כג) ברם ית דהבא וית כסף ית נחשא ית ברזלא ית אבצא וית

אברא

הלכות עוואה עוד יא להזכיר לכם על הלכות גיעול ואך לשון מעוט נלימה ממועטין אתם מלהשתמש בכלי אפילו לאחר טהרותן מטימאת המת עד שיטהרו מבליעת אסור וכלית ורבותינו אמרו אך את הזהב לומר שצריך להעביר חלודה שלו קודם שיגעילו וכוו לשון אך שלא יפא אם חלודה

ב א ו ר

ושביכם, שיחטאו השבי בגדיהם הנובעים בחלל כדון ישראל שלא יטאחו את העם בגדיהם וכליהם. (כמכ"ג): (ב) וכל מעשה עזים, בגדים העשויים מלמך העזים: תחתטאו, במי גדלה ואמר תחתטאו על הכלים אף שהיה יולת בני הכלים הם הנפעלים, וכן והתחלתם חותם (ויקרא כ"ה מ"ו), והתחלתם את הארץ (למטה ל"ג נ"ד), כלם יולתים בניין החפציל. וראש"ע סירט וצמרים כל בגד וכל כלי עיר וטמר עד שתחתטאו, ויחנן שטעם הו"ן האלה נטעם אפ, כמי ויוסף היה במלכים סירט עם יוסף שהיה במלכים, [ויכן נראה מכוונת בעל הטעמים, שאלו היותה מלת תחתטאו יולתת, לא היה הכתוב הזה ראוי לאחנת כלל]: (כא) ויאמר אלעזר הכהן, כי תקח תורת הפרה אלעזר נתנה ומשה אמר להם תחתטאו על דרך כלל ואלעזר סירט להם. (ראש"ע): ואת תקח החורה, מנאר בניאור פרשת תקת עין אס: (כג) אך את הזהב, אף על פי שלא הזכיר לכם משה אלא על הלכות עוואה עוד יא להזכיר לכם על הלכות גיעול ואך לשון מעוט כלומר מאועטים אתם מלהשתמש בכלים אפילו לאחר טהרותן מטימאת המת עד שיטהרו מבליעת אסור וכלית. ורבותינו אמרו אך את הזהב לומר שצריך להעביר חלודה שלו קודם שיגעילו, וכוו לשון אך שלא יפא אם חלודה ויהיה נמות

זהו

אֶת־הַבְּדִיל וְאֶת־הָעֶפְרָת: (כג) כָּל־
דָּבָר אֲשֶׁר־יָבֹא בְּאֵשׁ הַעֲבִירוּ
בְּאֵשׁ וְטָהַר אֶךְ בְּמִי נִדְּהָ יִתְחַטֵּא
וְכֹל אֲשֶׁר לֹא־יָבֹא בְּאֵשׁ הַעֲבִירוּ
בְּמִים: (כד) וְכִבְּסֶתֶם בְּגָדֵיכֶם בַּיּוֹם
הַשְּׁבִיעִי וְטָהַרְתֶּם וְאַחַר תֵּבְאוּ
אֶל־הַמַּחֲנֶה: ס רביעי (כה) וַיֹּאמֶר
יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: (כו) שָׂא

תרגום אשכנזי קעג
אונד בלייא, (כג) אללעס וואס
אם פייער געברויכט ווירד,
בריינגעט איהר אין דאז פייער,
זא איזט עם ריין; יעדאך מיס
עם דורך שפרענג וואססער
ענטוינדיגעט ווערדען; וואס
אבער ניכט אם פייער גע-
ברויכט ווירד, בריינגעט איהר
אין דאז וואססער. (נד) אם זיע-
בענטען טאגע וואשט איהר
אייערע קליידער, אונד זיך
ריין; אלסדען קענט איהר
אין דאז לאגער קאממען.
(כה) דער עוויגע שפראך צו
משה, וויא פאלגט: (כו) דוא
אונד

אח

תרגום אונקלוס

אָבְרָא: (גג) כָּל מִדְעָם דְּמִתְעַל בְּנִירָא
הַעֲבִירוּנִיהָ בְּנִירָא וַיְדַבְּרִי בְרַם בְּמִי אֲדִיּוּתָא
יְתִדִי וְכֹל דִּי לֹא מִתְעַל בְּנִירָא תַעֲבִירוּנִיהָ
בְּמִיָּא: (נד) וְהִתְחַדְּרוּן לְבוּשֵׁיכוֹן בַּיּוֹמָא
שְׁבִיעָאָה וְתַדְּפוּן וּבְחַר בְּן הָעֵלּוּן לְמִשְׁרִיחָא:
(כה) וַאֲמַר יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִיָּמָר: (כו) קָבִיל

ר ש י

מלודה אך המתכת יהיה כמות שהוא:
(כג) כל דבר אשר יבא באש. לנצל בו
כלים: מעבירו באש. כדרך תשמישו
הגעלתו מי שתשמישו ע"י חמין יגעילנו
בחמין ומי שתשמישו על ידי ללי כגון השפיד
והאסכלה ילכנונו באור: אך נמי נדה יתמט'.
לפי פשוטי חטוי זה לטהרו טעומאח מת
אמר להם לרכיב הכלים גיעול לטהרם מן
האיסור וחטוי לטהרן מן הטומא' ורבותינו
דכשו מנאן שאף להנשירן מן האיסור' הטעין
הראויין לטבול בהם נדה וכמה הם מ'
סאה: וכל אשר לא יבא באש. כל דבר שאין תשמישו על ידי האור כגון ביסות וללוסיות שתשמישן
בלוין ולא בלעו איסור: מעבירו במים. מעבילן ודיו ודוקא בלי מחכות: (כד) אל המחנה.
למחנה שכינה שאין טמא מת עעון שלוח ממחנה לויא וממחנה ישראל: (כו) שא את ראש. קח
אח

ב א ו ר

זהו (רש"י): (כג) כל דבר אשר יבא באש, שתשמישו על ידי אש אם על ידי חמין או על
ידי אור עכמו: העבירו באש, כן הכשרן יגעילנו בחמין או ילכנונו באור: אך במי נדה, זהו אשר
הפדה לטהרן מטומאת מת: וכל אשר לא יבא באש, שאין תשמישו על ידי אור רק בלוין ולא בלעו
איסור: העבירו במים, מטבילו ודיו, (רש"י), ולדעת הרמב"ן אין לשון מעבירו על הטבילה כי
היה לו לומר במים חביו, אבל פירש מעבירו במים לכנסם ולשפספס במים יפה עד שתסור החלודה
שדבק בהן מן האסור, שזה הנשרן מן האסור כי כדרך תשמישן הכשרן. ומה שהזכירם על הגעלת
כלי מדין ולא הזכירם על כלי סיחון ועוג, הטעם כי ארץ סיחון ועוג מנחלת ישראל היא והותר להם
כל שללם אפילו האסורים דנתיב ונתיב מלאים כל טוב, ואמרו חכמינו ז"ל נותלי דחזירי
אשתרו להו, אבל מדין לא היה משלהם רק ליקום מהם הרגום ולקחו שללם ולכן נהג אסור
בכלי הם, וכן בדין הטומאה שהזכירם עתה ואחם חזו ונומר, כי במלחמת סיחון ועוג היו כל ישראל
וטומאה הותרה בלבו. ועל דרך הפשט שיהיו מחוץ למחנה שנתת ימים ויחטטאו כדי שלא יטמאו
את העם, אבל גם כלם היו שוים בדבר. (רמב"ן): (כד) וככסתם בגדיכם, באורו ובאשר חכנסו
בגדיכם ביום השביעי או טהרו: ואחר חבאו אל המחנה, זה מחנה שכינה כמו שפירשתי: (כו) שא

אח

תרגום אשכנזי

ס ט ו ת לא

את ראש מלקוח השבי באדם
ובבהמה אתה וארעור הכהן
וראשי אבות העדה: (כו) והצית
את המלקוח בין תפשי
המלחמה היצאים לצבא ובין
כל העדה: (כח) והרמת מכם
ליהודה מאת אנשי המלחמה

אונד דער פריעסטער אלעזר
אונד דיא פאמיליענהייפטער
דער געמיינדע, איהר זאללט
דיא סוממא דער בייטע אונד
דער געפאנגענען און מענשען
אונד פיעה אויפנעהמן. (כו) ויא
דאן טהיילע דיא בייטע צו גלוי
בען טהיילען צווישען דען קרוי
גערן, דיא אין דאן פעלד גע
צאגען זינד, אונד דער איבי
ריגען געמיינדע: (כח) נים

צבער אויך איינען טריבוט דאפאן, דעם עוויגען צו עהרען, פאן דען קריעגסלייטען, דיא
אין

תרגום אונקלוס

ר ש י

את המשבן: (כו) ומלית את המלקוח בין
תופשי המלחמה וגו'. חלו לאלו ומלוי לאלו:

את חושבן דברת שביא באנשא ובבעירא
אתה וארעור פהנא ורישי אבהת פנשתא:
(כו) וחפליג יח דברתא בין גברי מגיחי
קרבא דנפקו לחילא ובין כל פנשתא: (כח) ותפרש גסיבא קדם יי מן גברי מגיחי
קרבא

ב א ו ר

אח ראש, תקבל סכום מגוין: מלקוח השבי, באורו ראש מלקוח וראש השבי, או שמחסר
היו וענינו ראש מלקוח והשני: באדם ובבהמה, הוא באור על מלקוח והשני כמו שפירשתי
(למעלה פסוק י"א). ולכן דין מאמר מוסגר נגע בים כמה שהונח האתונה במלת ובנהמה
שהוא מפסיק יותר מהזקף שנמלת השני: (כו) והצית את המלקוח, כאן הוא שם כללי
לאדם ולבהמה: בין תפשי המלחמה, הם שנים עשר אלף: (כח) והרמת מכם לה, לנכוד
השם. לשון הרמז, גם המכס הזה מפני שהיה השלל הזה מנקמת ה' בארץ לא להם
אבל בארץ סיחון ועוג לא נתנו לכהנים וללויים מהם כלום, אבל הוזהרו מהם שנאמר וחלק
לא יהיה לך בתוכם אפילו נבזה, ע"כ: מכס, שרשו נסם מענין חכסו על הזה, והמ"ס
נוספה כמו וממר ליולדתו (משלי י"ז כ"ה) שרשו מדר, וכן כתב הראב"ע, והכד"ק בשרשים
שרש כסם שהמ"ס מכס נוספת, ונשרש מדר כתב וזה לשונו ומ"ס וממר ליולדתו בפלס מכס
ע"כ. ולדעתי לפי הכלל המונח שנשמות הכפולים אם יתרבו בתנועות תהיה בהם תמיד הלמ"ד
דגושה להשלים חסרון העי"ן, כמו מן חגי, לב נאמר חגי (שמות כ"ג י"ח), ויאמר ה' אל
לבו

ה מ ע מ ר

(כח) וחמת מכם לה, לשון הרמז: גם המכס הזה מפני שהיה השלל הזה מנקמת ה'
בארץ לא להם אבל בארץ סיחון ועוג לא נתנו לכהנים וללויים מהם כלום אבל הוזהרו מהם
שנאמר וחלק לא יהיה לך בתוכם אפילו נבזה, ע"כ. ועל פי הפשוט יראה לי, כי פירושם הם
במלחמת מדין שר הכנעני לעיל פסוק ו' לא נזכר את מי שם משה בראשם, אך נאמר וישלח
סותם משה אלף למטה ואת פנחס בן אלעזר, משמע כי פירושם הם בראש החיל, והנה נודע כי
נימים ההם היה לחק אשר הכנעני יקח בראש מן השלל וכן משמע גבי סיחון (ועיין עוד ברש"י
פ' בשלח ופרעה הקריבו), ולזה היה מדרך המשפט כי יקח פנחס חלק במלקוח, וה' נזכר אומר
כי יהיה זה לכל משפחתו ולשנתו.

ט ט ו ת ל א

הַיְצִיאִים לַצָּבָא אֶחָד נֶפֶשׁ מִחֲמֵשׁ
הַמְּאֹרֹת מִן־הָאָדָם וּמִן־הַבְּקָר
וּמִן־הַחֲמֹרִים וּמִן־הַיְצִיאַן:
(כט) מִמְּחֻצֵיתָם תִּקְחוּ וְנִתְּתָה
לְאַלְעֹזֵר הַכֹּהֵן תְּרוּמַת יְהוָה:
(ל) וּמִמְּחֻצַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל תִּקְחוּ
אֶחָד וְאַחֹז מִן־הַחֲמֻשִּׁים מִן־
הָאָדָם מִן־הַבְּקָר מִן־הַחֲמֹרִים
וּמִן־הַיְצִיאַן מִכָּל־הַבְּהֵמָה וְנִתְּתָה
אֹתָם לְדָוִים שְׂמֹרֵי מִשְׁמֶרֶת
מִשְׁכַּן יְהוָה: (לא) וַיַּעַשׂ מִשָּׁה

ואלעזר

תרגום אשכנזי קער

אין דאן פֿעלד געצאָגען וינד ,
פֿאַן פֿינף הונדערטען איינס ,
אין מענשען , רינדערן , עועלן
אונד אין קלוינעם פֿיעהע .
(כט) די עועס זאללט איהר פֿאַן
איהרער העלפטע געהמען ,
אונד דעם פֿריעסטער אלעזר
געבען , אלס איינע העבע פֿיר
דען עוויגען . (ל) פֿאַן דער
העלפטע דער קינדער ישראָים
אַבער גים פֿאַן פֿינפֿציגען
איינס , וויא עס געגריפֿען
ווינד פֿאַן מענשען , רינד ,
עועלן אונד קלוינעם פֿיעהע אל-
לער אַרטען , אונד גיב זאל-
כֿעס דען לויס , דיא דער וואָה-
נונג דעם עוויגען צו וואַרטען
האַבען . (לא) משה אונד דער
פֿריע

תרגום אונקלוס

קִרְבָּא דְנִפְקִי לְחִילָא חָדָא נֶפֶשָׁא מִחֲמֵשׁ מֵאָה מִן אֲנָשָׁא וּמִן הוֹרֵי וּמִן חֲמֹרֵי וּמִן
עֲנָא: (כט) מִכָּל־גוֹתְרוֹן הַסִּבּוּן וְחֵתָן לְאַלְעֹזֵר בְּהַגָּא אֲפֻרְשׁוּחָא קָדָם יי:
(ל) וּמִכָּל־גוֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל תִּסְבַּח חָדָא אֶחָד מִן חֲמֻשִּׁין מִן אֲנָשָׁא מִן הוֹרֵי מִן חֲמֹרֵי וּמִן
עֲנָא מִכָּל בְּעִירָא וְחֵתָן יְחֵהוּן לְלִיּוֹאֵי גִטְרֵי מִטְּרַח מִשְׁכַּנְא דִּיִּי: (לא) וַעֲבַד מִשָּׁה
ואלעזר

ב א ו ר

לבו (בראשית ט' כ"א), וכן נחוספת מ"ס בראש, כמו מִגו, נאמר מִגִּי על אלהים (מהלים ז'
י"א), כמו כן היה ראוי לאמר מן מכם מִקְדָּשׁם הדגש נסמך לקורות על מסרון אות הנסל.
לכן הנראה לפ"ד שהמ"ס ערשית ויהיה מכם וכנס שני ערשית וענין אחד, לכן המ"ס בחיר"ק בזאת
מכנס כדרך בניו משקל פעל. ועל הדרך הזה יהיה הנפרד מן במכסת נפשות (שמות י"ב ג') ומן
מכסת הערבך (ויקרא כ"ז כ"ג), מִקְדָּשָׁא כמו מן קִיבֵב פִּיִּבְבָּה, ועיין מה שנכתב בפרשת בהעלתך
בספוק פטרת כל רחם, ואלו היו מן כנס והמ"ס נוספת, היו ראויים הנפרד מִקְדָּשָׁה על משקל
מִגְלָה, ובסמיכות מִקְדָּשׁ נפשות, מִקְדָּשׁ הערבך, ותימה על החכמים האלה שהניחו ראיה מן
וּמִמֶּר לְיֹולְדָמוּ, ולדעתי יהיה יותר נכון כפי הנחת הנחוב שהוא מענין מרי ושראו מרה כמו מן עלה
נאמר מעל, מִפֿעֵל לו (ישעיה ו' ב'), שהמ"ס נוספת וה"ל למ"ד הפעל חסרה: אחד נפש,
[נספ לשון נקבה, ובאשר יורה על מספר בעלי חיים הנמנים, יבא לפעמים בלשון זכר, כמו
נפש שנים (בראשית מ"ו כ"ז) כל נפש ארבעה עשר, וכן נאן, ומסראוי נפש אחד, נדין בתואר
לנא אחר המתאר, ואולי הוא סמוך, וענינו עכס אחד בעל נפש, ולכך בא בלשון זכר, וכן אין
הראייה שזכרנו מכרעת כל כך, שיבא נפש בלשון זכר]: מן האדם, וגומר, הוא ביאור שהמנס
אחד נפש מחמס המלות יהיה שזה נאדם ובהמה: (כט) ממחציהם, של אנשי הכנא: (ל) אחד
אחו, ענינו לפי דעתי, גוף אחד, כפי אשר יאסו המאזן, כדמות גורל, שלא יבקר בין טוב
לרע

וְאֶלְעֹזֵר הַכֹּהֵן כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
 אֶת־מִשְׁרָה: (לג) וַיְהִי הַיּוֹם קִוְיָה
 יִתֵּר הַבָּנוּ אֲשֶׁר בָּזְזוּ עִם הַצִּבָּא
 צֵאן שְׁש־מֵאוֹת אֶלֶף וְשִׁבְעִים
 אֶלֶף וַחֲמִשָּׁת אֲלָפִים: (לד) וּבִקְרַ
 שָׁנִים וְשִׁבְעִים אֶלֶף: (לה) וַחֲמֵרִים
 אֶחָד וְשִׁשִּׁים אֶלֶף: (לו) וְנַפְשֵׁי אָדָם
 מִן־הַנָּשִׁים אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּ מִשְׁכָּב
 זָכָר כָּל־נַפְשֵׁי שָׁנִים וְשִׁשִּׁים
 אֶלֶף: (לז) וַתְּהִי הַמַּחְצָה חֶלֶק
 הַיְצֵאִים בַּצִּבָּא מִסֵּפֶר הַצֵּאן
 שְׁש־מֵאוֹת אֶלֶף וְשִׁשִּׁים אֶלֶף

פריעסטער אלעזר מהאטען
 וויאדער עוויגע דעם משה בע.
 פֿאהלען, (לג) דיא אויסבייטע
 וואס געהמליך פֿאן פלינדע.
 רונג דער קריענסלייטע איכריג
 וואר, בעטריג אן קליינעם
 פיעה זעכס מאהל הונדערט
 פֿינף אונד זיעבענציג טויזענד,
 (לד) אן רינדערן צווייא אונד זיע.
 בענציג טויזענד, (לה) אן עועלן
 איין אונד זעכציג טויזענד,
 (לו) אן מענשליכען פערזאנען,
 געהמליך אן ווייכסבילדערן,
 דיא קיינען מאן דורך בייא
 וואהנינג ערקאננט האטטען,
 צווייא אונד דרייסיג טויזענד.
 (לז) אלאז בעטרוג דיא העלפֿ
 טע, געהמליך דער אנטהייל
 דעריעניגען, דיא אינס פֿעלד
 געצאנען ווארען, אן קליינעם פיעה,

דרייאמאהל הונדערט זיעבען אונד דרייסיג טויזענד
 פֿינף

ח ר ג ו מ א ש כ נ ז י

ר ש י

וְאֶלְעֹזֵר כֹּהֵן כַּמָּא דִּי פִּקִּיר יֵיִת מִשָּׁה:
 (לג) וַהוּח דְּבִרְחָא שְׂאָר בִּיזָא דִּי בָּזוּ עִמָּא
 דִּי נִפְקוּ לְחִילָא עָנָא שִׁיחַ מִזָּא וְשִׁבְעִין
 וַחֲמִשָּׁא אֲלָפִין: (לד) וַחֲמֵרִי שְׁבָעִין וַחֲרִין
 אֲלָפִין: (לה) וְנַפְשָׁא דְאַנְשָׁא מִן נִשְׂאָא דִּי לֹא יָדְעָא
 מִשְׁכָּבֵי דְכּוּרָא כָּל נַפְשָׁא הַלְחִין וַחֲרִין אֲלָפִין: (לו) וַהוּחַ פְּלִגְנָתָא חוּלְקָא
 גִּבְרֵיָא דִּי נִפְקוּ לְחִילָא מִגְּנִין עָנָא הַלְתָּ מִזָּא וַחֲלָתִין וְשִׁבְעִין
 אֲלָפִין

(לג) ויהי המלקוח יתר הכו. לפי שלא
 נלטו להרים מכס מן המטלטלין אלא
 מן המלקוח כחב את הלשון הזה ויהי
 המלקוח שאל לכלל חלוקה ולכלל מכס
 שהיה עודף על כל המטלטלין אשר בזו
 עם הכנא איש לו ולא נא לכלל חלוקה
 מספר הלשון וגומר:

וממחלית

ב א ו ר

לרע, וכמוכו אחד אחז לאלעזר ואחד אחז לאיתמר (דברי הימים א' כ"ד'), שילא בנובל לאלעזר
 ולאיתמר: (לג) יחר הבו, לפי שלא נלטו להרים מכס מן המטלטלין, לכן אמר ויהי המלקוח
 שאל לכלל חלוקה, ולכלל מכס שהיה עודף על בית המטלטלין אשר בזו אנשי הכנא איש לו
 שלא נא לכלל חלוקה מספר הלשון וגומר, (רש"י), וראש"ע פירש יתר הכו הנוחר מן הכו,
 חוץ מאשר שכלו אנשי הכנא: (לה) כל נפש, נעצור שהפסיק לנאר איזה מופש האדם, בין
 הנושא

ושבעת אלפים וחמש מאות: (לז)
 ויהי המכס ליהוה מן הצאן
 שש מאות חמש ושבעים: (לח)
 והבקר ששה ושלשים אלף
 ומכסם ליהוה שנים ושבעים: (לט)
 וחמורים שלשים אלף וחמש
 מאות ומכסם ליהוה אחד
 וששים: (מ) ונפש אדם ששה
 עשר אלף ומכסם ליהוה שנים
 ושלשים נפש: (מא) ויתן משה
 את מכס תרומת יהוה לאלעזר
 הכהן כאשר צוה יהוה את
 משה: (מב) וממחצית בני ישראל
 אשר חצה משה מן האנשים
 הצבאים: (מג) והיה מחצת העדה

פִּינְף הוֹנְדֶרֶט שְׁטִיק, (לז) רֵאָא פִּאָן דֶּער טְרִיבּוּט, דֶּעם עוּוִי גֶען צו עֶהרֶען, זעלס הוֹנְדֶרֶט אונד פִּינְף אונד זיעבענציג שְׁטִיק, (לח) אָן הוֹנְדֶרֶט זעלס אונד דרייסיג טויזענד שְׁטִיק, אונד דער טְרִיבּוּט דֵאַפֿאַן דֶּעם עוּוִי גֶען צו עֶהרֶען, צוויי אונד זיעבענציג שְׁטִיק; (לט) אָן עזעלן דרייסיג טויזענד אונד פִּינְף הוֹנְדֶרֶט, אונד דער טְרִיבּוּט דֵאַפֿאַן, דֶּעם עוּוִי גֶען צו עֶהרֶען, און זעכציג שְׁטִיק; (מ) אָן מענשליכען פֶּער־זאָגען זעכצעהן טויזענד, אונד דער טְרִיבּוּט דֵאַפֿאַן, דֶּעם עוּוִי גֶען צו עֶהרֶען, צוויי אונד דרייסיג פֶּערזאָגען; (מא) דיע זען טְרִיבּוּט אָדער דיא העכע דֶּעם עוּוִי גֶען גאב משה דֶּעם פֶּר־יעסטער אלעזר, וויא דער עוּוִי גֶען דֶּעם משה כעפֿאָה לען. (מב) פִּאָן דער העלפֿטע דער קינדע ישראל סאַבער, דיע גען משה נעהמל ד פִּאָן דעניעי

ניצון, דיא צו פֿעלדע וואָרען, דיא העלפֿטע אַכנעכען ליעס; (מג) דיא אַלואַ אויף איהרער העלפֿטע

חרגום אונקלוס

ר ש י

אלפין וחמש מאה: (לז) והות נסיבא קדם
 יי מן ענא שית מאה שבועין וחמש: (לח) וחורי
 תלתין ושפא אלפין ונסיבהון קדם יי שבועין
 וחריין: (לט) וחמרי תלתין אלפין וחמש מאה ונסיבהון קדם יי שתין וחד: (מ) ונפשא
 דאנשא שפא עשר אלפין ונסיבהון קדם יי תלתין וחריין נפשין: (מא) ויהב משה ית
 נסיב אפר שותא קדם יי לא לעזר כהנא במא די פקיד יי ית משה: (מב) ומפלגות בני
 ישראל די פלב משה מן גבריא די נפקו לחילא: (מג) והות פלגות כנשפא מן ענא

(מב) וממחצית בני ישראל אשר חצה משה לעדה והולואה להם מן האנשים הכובאים: (מג) ותסי מחלת העדה. כך וכך: ויקח

חלת
 ב א ו ר
 סגוסא לכאול, לכן סחר והזכיר הנושא: (לז) שש מאות חמש ושבעים, לפי חשבון חלת

העלפמע בעקאממעו: אז קליי
 נעם פיעה, דריימאחלהיג
 דערט זיעבען אונד דרייסיג
 טויענד פֿינף הונדערט, מד אן
 דינדערן זעכס אונד דרייסיג
 טויענד, (מג) אן עזעלן דריי
 סיג טויענד פֿינף הונדערט,
 (מו) אונד אן מענשליכען
 פערזאנען זעכצערן טויענד.
 (מז) פֿאן דיעזער העלפמע דער
 קינדער ישראל'ס ליעם משה
 יע איין שטיק פֿאן פֿינפציגען
 גרייפען, אן מענשען אונד
 פיעה, אונד גאב זאלכעס דען
 לויס, דיא דער וואהנונג דעם
 עויגען צו ווארטען האטטען,
 וויא דער עוויגע דעם משה בע-
 פֿאהלען. (מח) דיא הויפטליי
 טע דער פֿערשיעדענען טרופ-
 פען דעם קריענספֿאלקעס,
 נעהמליך דיא איבער טויענד
 אונד דיא איבער הונדערט גע-
 זעטצט ווארען, טראטען פֿאר
 משה, (מט) אונד שפראכען צו
 איהם: וויר דיינע קנעכטע הא-
 בען

מִן־הַצֵּאֵן שֶׁל־שֵׁמֹת אֵלֶיךָ
 וּשְׁלֹשִׁים אֵלֶיךָ שִׁבְעַת אֲרָפִים
 וַחֲמִשׁ מֵאוֹת: (מד) וּבִקְרֵ שֵׁשׁ
 וּשְׁלֹשִׁים אֵלֶיךָ: (מה) וַחֲמֵרִים
 שְׁלֹשִׁים אֵלֶיךָ וַחֲמִשׁ מֵאוֹת:
 (מו) וְנִפְשׁ אָדָם שֵׁשׁ עָשָׂר אֵלֶיךָ:
 (מז) וַיִּקַּח מֹשֶׁה מִמַּחְצֵת בְּנֵי־
 יִשְׂרָאֵל אֶת־הָאָחוּז אֶחָד מִן־
 הַחֲמִשִּׁים מִן־הָאָדָם וּמִן־הַבְּהֵמָה
 וַיִּתֵּן אֹתָם לְלוֹיִם שְׁמֵרֵי מִשְׁמֶרֶת
 מִשְׁכַּן יְהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
 אֶת־מֹשֶׁה: (מח) וַיִּקְרְבוּ אֶל־מֹשֶׁה
 הַפְּקָדִים אֲשֶׁר לְאֵלֹפִי הַצְּבָא
 שָׂרֵי הָאֲלָפִים וְשָׂרֵי הַמֵּאוֹת:
 (מט) וַיֹּאמְרוּ אֶל־מֹשֶׁה עֲבָדֶיךָ

נשאו

ר ש"י

תרגום אונקלוס

(מו) ויקח משה וגו': (מח) הפקדי' הממוני':
 תלת מאה ותלתין ושבעא אלפין וחמש
 מאה: (מד) וחורי תלתין ושפא אלפין:
 (מה) וחמרי תלתין אלפין וחמש מאה: (מו) ונפשא דאנשא שפא עשר אלפין:
 (מז) ונקיב משה מפלגות בני ישראל ית דאחד חד מן חמשיין מן אנשא ומן בעירא
 ויהב יתהון ללוואי נטרי מטרת משכנא דיי כמא די פקיד יי ית משה: (מח) וקרובו
 לות משה די ממנו די לאלפי חילא רבני אלפין ורבני מאותא: (מט) ואמרו למשה

עבדך

ב א ו ר

מחמש מאות האמור למעלה (פסוק כ"ה): (מו) ויקח משה וגומר ויחן אוחם ללוים, לא הולך
 שוב לנאר מספ' שהיה המכס של מחלת העדה אחרי שחזר קלב מנס' חמד מן החמשים, ידענו
 שפיו מנסס עשר כסול פעמים על מנס מחלת אחרי הכנת: (מח) הפקדים, מענין פקודי
 החיל

מ ט ו ת לא

נִשְׂאוּ אֶת־רֹאשׁ אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה
אֲשֶׁר בִּידְנֹו וְלֹא־נִפְקַד מִמֶּנּוּ
אִישׁ: (כ) וַנִּקְרַב אֶת־קִרְבָּן יְהוָה
אִישׁ אֲשֶׁר מָצָא כְּלִי־זָהָב
אֲצַעְדָה וְצִמִּיד טַבַּעַת עֲגִיל וְכוּמוֹ
לְכַפֵּר עַל־נַפְשֹׁתֵינוּ לְפָנֵי יְהוָה:
(כא) וַיִּקַּח מֹשֶׁה וְאֶרְעוֹר הַכֹּהֵן

אח

ח ר ג ו מ א ש כ נ ז י ק ע ו

בעזריא צאהל דער אונד אנט
פערטרויעטען קריעגסמענער
אויפגענאָממען, אונד אונד אונד
פעהלט פאן אונד נישט אינערן
(ג) דאָרום ברינגען ווייז דעם
עוויגען איין געשענק, וואָס יע-
דער אָן גאלדענעם געשמידע
בעקאָמען האָט, פֿיסכענע-
דער, האַנדשלעסער, רינגע,
קונעלן אונד אַרמקנעפֿע
(אָדער שאַמטשלעסער), אום
פֿאַר דעם עוויגען אויף אונזערע

פערזאָנען צו פֿערוואָהנען. (כא) משה אונד דער פריעסטער אלעזר נאָהמען דאָן
גאלד

ח ר ג ו מ א ש כ נ ז י ק ע ו

עֲבָדָה קְבִילוּ יַת חֹשֶׁבֶן גְּבִרֵי מְגִיחֵי קִרְבָּא
דִּי עֲמָנָא וְלֹא שְׂגָא מִנָּנָא אֲנָשׁ: (כ) וְקִרְיָבְנָא
יַת קִרְבָּנָא קָדָם יִי גְבַר דִּי אֲשַׁבַּח מְאֹן דְּדָהָב
שִׁירֵין וְשִׁבְכִין עֲוָן קִדְשֵׁין וּמְחֹרֶף לְכַפֵּרָא
עַל נַפְשֹׁתָנָא קָדָם יִי: (כא) וַיָּנִסִּיב מֹשֶׁה וְאֶרְעוֹר

כהנא

ר ש י י

(מט) ולא נפקד. לא נחסר ומרגס לא
שגא אף הוא לשון ארמי חסרון כמו אנכי
אחטנה (בראשית ל"א) חרגומו דהות שגיא
ממנינאל בן כייפקד מושבך (שמואל א'
ב') יחסר מקיס מושבך איש הרגיל לישב
שם וכן ויפקד מקיס דוד נחסר מקומו
ואין יושב שם: (ג) עגיל. נזמי און: וכומו-
דפוס של בית הרמס לכפר על הרפור
הלכ של בנות מדין:

ב א ו ר

המיל והוא לשון מנוי, וכן מתורגם בלשון אשכנזי: (מט) נשאו אח ראש, קנלו סכום מנינם.
אשר בידנו, אשר נמסרו ברשותנו שיעשו כמלות פינו: ולא נפקד, לא נחסר. וזאת אחת
מהוראות השגש הזה: (ג) ונקרב אח קרבן ה', שגדרנו לפני המשכן שנמנינו כדי שלא ישלש
בנו נגף, לפיכך כוה הקדוש ברוך הוא לחתו על עבודת א"מ, שכן מלינו בני חשא וגוסר
ולא יהיה בהם נגף בפקוד אומם, ולקחת את כסף הכפורים וגומר ונחמה אחר על עבודת
אהל מועד והיה לכני ישראל לזכרון וגומר, אף כאן ויביאו אותו אל אהל מועד לזכרון
לפני ה'. (רש"ם בשם אביו הרב ר"מ): [אצעה, חכשית הרגל, שכן משמע לשון לעד
וכן חרגם יונתן הפאריס והלעדות (ישעיה ג' ב') וזירי רגליא, ואולם מדכתיב ואלעדה אשר
על זרועו (שמואל ב' א' י'), משמע שיש גם חלי הזרוע הנקרא בן, אולי בעבור שהוא עשוי
על תכונת אותו של רגל: צמיד, של יד: עגיל, באזונים שכן כתוב ועגילים על אזניך (יחזקאל
י"ו י"א). אולי נקרא בן בעבור היותו עגול: וכומו, כפי מה שכתב הראש"ע בפרשת ויקהל
הוא בזרוע, ורו"ל אמרו שהוא דפוס של בית הרמס, לשון נוטריקון כאן מקיס זמה, ויב"ע
חרגמו מחוביא מבית חדייהון, ובת"י מעוביא מבית חדייהון, והוא א"כ חכשית הדדין הנקראים
בן בלשון ארמי, וז"ל ומחוק, כנראה שגם הוא מענין ומעוביא או מחוביא זכרו חבירי, וכן
והמטפחות והמריעים (ישעיה ג' ב"ב), מתורגם ברוניקיא ומחביא, ואין הכרע בשמות החכשית
אם

ה מ ע מ ר

(מט) לא נפקד, לשון רש"י: „לא נחסר ומרגס לא שגא אף הוא לשון ארמי חסרון כמו אנכי
אחטנה וכו'." עיין מה שכתבתי שם (בראשית ל"א ל"ט) בהמעמר.

תרגום אשכנזי

גאלד פאן איהנען, אללערלייא פערפערטינטעס געשמידע. (כג) דיא נאנצע העבע, דיא זיא דעם עוויגען צו עהרען הערגע- בעבען, בעטרוג און גאלדע ועס- צעהן טויענד ויעבען הונדערט אונד פינפציג שקלים, אונד צוואר פאן דען הויפטלייטען איבער טויענד אונד איבער הונדערט; (גג) דיא געמיינען קריענער אבער האטטען יע- דער פיר ויך געפלינדערט. (נד) משה אונד דער פריסטער לעזר נאהמען פאן דען הויפט- לייטען איבער טויענד אונד איבער הונדערט דאז גאלד און אינד כראכטען עס אין דאז שטיפטסנעצעלט צום אנדענ- קען דער קנדער ישראלים פאר דעם עוויגען.

לב (ה) דיא זעהנע ראובן אונד דיא זעהנע גד האטטען איבעראויס שטאר- קע העערדען. דיעזע זעהען דאז לאנד יעזר אונד דאז לאנד גלעד,

מטות לא לב

את הזהב מאתם כל כלי מעשה: (כג) ויהי וכל זהב התרומה אשר הדימו ליהוה ששה עשר אלף שבע מאות וחמשים שקל מאת שרי האלפים ומאת שרי המאות: (גג) אנשי הצבא בזו איש לו: (נד) ויקח משה ואלעזר הכהן את הזהב מאת שרי האלפים והמאות ויבאו אתו אל אהל מועד וזרון לבני ישראל לפני יהוה: פ ששי שלישי

לב (ה) ומקנהו רב היה לבני ראובן ולבני גד עצום מאד ויראו את ארץ יעזר ואת ארץ גלעד והנה המקום מקום מקנה:

ויבאו אונד פאנדען דיא פלעטצע צור פיעה צוט בעקועם. דא

תרגום אונקלוס

בהנא ית דהבא מנהון כל מאן דעובדא: (כג) ויהוה כל דהב אפרשותא די אפרישו קדם יי שחח עשר אלפין שבע מאה וחמשים סלעין מן רבני אפין ומן רבני מאותא: (גג) גברי דחילא בזו גבר לגפשיה: (נד) וגסיב משה ואלעזר בהנא ית דהבא מן רבני אלפין ומאותא ואיתיאו יתיה למשבן זמנא דכרנא לבני ישראל קדם יי: לב (ה) ובעיר סגי הוה לבני ראובן ולבני גד סקיף לחדא וחזו ית ארע יעזר וית ארע גלעד והא אתרא אתר פשר לבירתו בעיר:

ואחו

באור

אם יקראו כך על שם תכניחם, או על שם תשאנסים: (כא) כל כלי מעשה, נאורו כל אלה היו כלי מעשה ולא היו שנוכחים, וכן כונת הראש"ג: (גג) בזו איש לו, סוהב וכל כלי המעשה וכל המטלטלין שבו כל אחד מהם, היתה לו, ולא כל לכלל חלוקה וחלומה מנס וקרבן ה'. לב (א) רב, לעזר ימיד על הסקה כי הוא שם המין וכן אמר על ס: מקום סקנה, מקום מרעה